

DE TOORTS

65

DECEMBER 2004, 21^E JAARGANG

Contactblad van het IVN afdeling Zuid-Kennemerland

Als je geheimen aan de wind onthult,
verwijt hem dan niet
dat hij ze doorvertelt aan de bomen.

Kahlil Gibran

IVN ZAKELIJK

De Toorts is het contactblad van het IVN, afdeling Zuid-Kennemerland.

Het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten, die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft het IVN ruim 180 afdelingen. Meer dan 16.000 leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

Bestuur

Voorzitter Jonne Misset, Junoplantsoen 73, 2024 RM Haarlem, tel. 023-5274950
Secretaris Dick van As, van Riebeecklaan 2, 2024 AH Haarlem, tel. 023-5267873
Penningmeester Lieven Schol, Clivialaan 27, 2106 CE Heemstede, tel. 023-5292233
E-mail bestuur@ivnzk.nl

Postadres Van Riebeecklaan 2, 2024 AH Haarlem

Ledenadministratie Clivialaan 27, 2106 CE Heemstede

Erelid

Joop Cronau

Coördinatoren werkgroepen

Excursies	vacature	excursie@ivnzk.nl
Publiciteit	Marc van Schie	023-5351239
		publiciteit@ivnzk.nl
Groene Winkel	Paul de Vocht	023-5424513
		groenewinkel@ivnzk.nl
Cursussen	vacature	cursus@ivnzk.nl
Kinderen	Wil Stumpe	023-5374168
Tentoonstellingen	Cora Miltenburg	023-5379490
		tentoonstelling@ivnzk.nl
De Toorts	Jonne Misset	023-5274950
		toorts@ivnzk.nl
Lezingen	vacature	lezingen@ivnzk.nl
Oeverzwaluwen	Mieke Ooms	023-5651606
		oeverzwaluw@ivnzk.nl
Natuurwerkgroep	Marc van Schie	023-5351239
		natuur@ivnzk.nl

Aangevraagde excursies

Wil Stumpe 023-5374168

Materiaalcoördinator

Leo v/d Brugge, Gen. Bothastraat 91, 2021 JS Haarlem, tel. 023-5261584, e-mail: materiaal@ivnzk.nl

Webmaster

Huib Koel e-mail: webmaster@ivnzk.nl

Inhoud

Van de redactietafel	3
Paddestoelendag	4
Eetbare kruiden: de appel	5
Bomen in tradities	6
Kattebelletje	8
IVN als uitzendbureau	9
Buurtgenoten ten doop	10
Dat is lachen ...	10
Kinderhoek	11
Afscheid	12
Permanente educatie	14
Natuurwerkgroep	14
Jubileum	15
Straatje om, rondje thuis	16
Duindoornroosje	18
Mag ik?	19
Landgoederen deel 18	20
Interview nieuwe gids	22
Activiteitenprogramma	23

Colofon

Druk

Paswerk Grafisch, Cruquius

Papier

100% zuur- en chloorvrij papier

Opmaak en vormgeving

Albionne, Haarlem

Redactie De Toorts

Lily de Boer (stage), Marisca v/d Eem, Theo Litjens en Jonne Misset
e-mail toorts@ivnzk.nl

Distributie De Toorts

Tineke Allaert,
e-mail distributie@ivnzk.nl

Vanaf 2005 is de jaarbijdrage voor leden € 16,50 en voor donateurs minimaal € 15.

910 500 7954
Leden en donateurs ontvangen driemaal per jaar De Toorts. Leden ontvangen tevens 'Mens en natuur' van het landelijk IVN.

Uitgebreide informatie over het IVN Zuid-Kennemerland is te vinden op de website www.ivnzk.nl.

Van de redactietafel

Het jaar 2004 was voor het IVN Zuid-Kennemerland in meerdere opzichten een bijzonder jaar. Wanneer deze Toorts bij u in de bus of op de mat valt, is het einde van dat jaar al bijna in zicht. Een goede reden om terug te kijken op enkele voor dat jaar belangrijke gebeurtenissen. Het zal u misschien verbazen, maar het heeft allemaal met afscheid te maken.

Afscheid van de gidsencursus

De gidsencursus is na anderhalf jaar ten einde. De diploma-uitreiking vond plaats op 11 december jl., u vindt elders een kort verslag. Het is een in meerdere opzichten *unvermijdelijk* feit. Allereerst hebben alle dertig cursisten die aan de cursus begonnen, deze ook afgemaakt. Waarlijk een staaltje van eensgezindheid, studietzin en doorzettingsvermogen. Ten tweede mag ons IVN zich gelukkig prijzen met zo'n aanwinst. En last but not least hulde aan het docententeam voor hun inzet en dit mooie resultaat.

Afscheid van het jubileumjaar

Dit jubileum kenmerkte zich door een aantal facetten. De Toorts verscheen in april in een feestelijk en kleurrijk jasje, met bijdragen van een aantal bekende personen uit de regio. Burgemeester Pop, Boudewijn de Groot, The Tjong Khing, Lodewijk Henri Wiener en Dieuwertje Blok gaven in kort bestek hun visie op natuur en milieu. Op 10 september jl. werd in het Dorpshuis in Spaarndam het boekje Buurtgenoten, geschreven door IVN-lid Yvonne Beerthuizen, als jubileumuitgave gepresenteerd. Het was mede een postuum eerbe-

thema zal nu worden afgesloten. De redactie bereidt een nieuw thema voor de komende jaren voor.

Afscheid van actieve IVN-ers

Het is 'eventjes' wennen aan het besef, dat ook voor coördinatoren de realiteit geldt van 'er is een tijd van komen en er is een tijd van gaan'. Dat besef wordt nog eens extra versterkt door het feit dat het hier gaat om een hele 'stoet' van zeer actieve leden, te weten: Anneke Wegman, Marga Kuypers, Anita Tijman, Roelof Boddaert, Leo van der Brugge en Wil Stumpe. Ook de Toortsredactie is allen veel dank verschuldigd voor hun bijdragen aan ons verenigingsblad, vanuit hun verantwoordelijkheid voor het eigen werkterrein.

Zoals reeds opgemerkt is het jaar 2004 bijna ten einde. Het is een juist moment om iedereen te bedanken voor hun bijdrage aan De Toorts in welke vorm dan ook. In het bijzonder alle lezers en lezeressen die aandacht aan ons blad hebben gegeven.

De redactie wenst u tot slot een sfeervol kerstfeest, een gezellige jaarwisseling en een voorspoedig nieuwjaar toe.

*Theo Litjens
Jonne Misset*

Gelukkig Nieuwjaar!

Op dinsdag 11 januari 2005 houden wij onze traditionele Nieuwjaarsbijeenkomst in NMC Ter Kleef aan de Kleverlaan 9 in Haarlem-Noord, aanvang 20.00 u.

Dit keer wordt het programma verzorgd door de werkgroep Excursies. U wordt weer van harte uitgenodigd voor deze gezellige bijeenkomst. Bent u nieuw in de afdeling? Bel dan tevoren even met de voorzitter, zodat we de kennismaking met de andere leden die avond voor u kunnen regelen.

het bestuur

**De sluitingsdatum voor het volgende nummer is 1 maart 2005.
Zo mogelijk de kopij digitaal aanleveren via toorts@ivnzk.nl**

Een bijzondere Paddestoelendag

Ooit Eekhoortjesbrood-brood geproefd? Of Shiitake-bier gedronken? Of heksen in een heksenkring zien dansen? Dat alles en nog veel meer kon op de IVN Paddestoelendag die zich 3 oktober op landgoed Elswout afspeelde. Een traditioneel evenement voor onze afdeling, maar dit jaar anders dan anders. De organisatie lag namelijk in handen van de natuurgidsen-in-opleiding. Eén van hen doet verslag.

De cursisten van de zojuist afgesloten IVN-natuurgidsencursus vervulden hun eindopdracht met de organisatie van dit evenement. Maar liefst dertig man (en vrouw) stortte zich op de organisatie - met weinig ervaring, maar veel enthousiasme en met in het achterhoofd dat deze Paddestoelendag voor onze jubilerende afdeling een bijzondere moest worden. Zij kregen steun van de IVN werkgroepen en werden vooraf door docenten - en met name door paddestoelenkenner Leo v.d. Brugge - ingewijd in de geheimen van het rijk van zwammen en schimmels.

Natuurlijk kwamen de traditionele onderdelen aan bod.: dialezingen, excursies (20), kinderexcursies (6), de Groene Winkel en de knutseltafel en het elektrospel. Bij al deze onderdelen waren de cursisten ruim vertegenwoordigd.

Maar daarnaast was er in één koetshuis een stand over eetbare paddestoelen, waar de zelfgemaakte receptenboekjes gretig aftrek vonden, en waar allerlei etenswaar met paddestoelingrediënten (onder andere soep, bier en brood) geproefd en gekocht kon worden.

In het andere koetshuis werden de lezingen gehouden en stond de interessante, op kinderen én volwassenen afgestemde, zelf samengestelde tentoonstelling. Deze expositie was daarna ook nog te zien in bezoekerscentrum Oranjekom en bij de Paddestoelendag op Leyduin op 17 oktober.

In het poortgebouw bij de ingang van Elswout werden bezoekers welkom geheten door een IVN-welkomstcomité. Bij vertrek kreeg eenieder daar ook een ansichtkaart mee, die onze jubilerende afdeling nog eens extra onder de aandacht bracht.

De meeste belangstelling trok wel de speurtocht: dit jaar in een geheel nieuw jasje, want omgevormd tot een vossenjacht, waar onderweg niet alleen paddestoelen, maar ook kabouters, heksen en een soldaat opgespoord moesten worden.

En dan was er nog die groep fraai geschminkte en aangeklede heksen, die onder tromgeroffel een echte heksenkring vormde, waarmee ze veel bekijks trok en zorgde voor een zeer geanimeerde sfeer.

Voeg bij dit alles dat het aangename najaarsweer had gezorgd voor volop paddestoelen én volop publiek (meer dan 2000 bezoekers!) zodat er heel wat te zien, te ruiken, te voelen en te vertellen viel tijdens de omzwervingen op Elswout, en u begrijpt dat iedereen na afloop vol-

daan terugkeek op een geslaagd evenement. Ik ben benieuwd wat het volgende jaar gaat worden!

Harry Lips

Gezocht

voor video-presentaties van de Cursuswerkgroep een goedwerkende versterker met twee geluidsboxen.

Info: Huib Koel, tel. 023-5245846.

Jaarbijdrage omhoog

Met ingang van het jaar 2005 verhoogt onze afdeling de jaarlijkse bijdrage. Voor leden wordt het bedrag € 16.50. Van donateurs vragen wij een bijdrage van minimaal € 15.

De ledenvergadering heeft hiermee ingestemd onder de voorwaarde dat er in ieder geval tot 1 januari 2007 geen verhoging van de jaarbijdrage zal komen.

het bestuur

Appel, *Malus sylvestris* familie der roosachtigen.

Iedereen heeft, hoop ik, wel eens een appelboom gezien. Echter, wat maakt een appelboom tot appelboom? In zijn jeugd is zo'n boompje, soms een flinke struik lijkend, vaak heel moeilijk te herkennen. Men kent de boom immers pas aan zijn vruchten; figuurlijk, maar ook letterlijk.

De bladeren zijn middelgroen, eirond-ovaal, soms rondachtig, veernervig, met uitspringende nerven aan de onderkant. Ze hebben een onregelmatig gezaagde rand en vallen 's winters af. De takken van echte wilde appels eindigen vaak in een doorn. Kortom, heel moeilijk herkenbaar, totdat zich de prachtige roze, vijftallige bloemen gaan ontwikkelen, gevolgd door frissgroene, ronde vruchten. Wilde appels komen bij ons nauwelijks voor. Wel ontspruiten sommige pitten uit weggeworpen klokhuizen. Ze groeien dan uit tot een nieuw soort appelboom. Insecten zorgen namelijk voor de kruisbestuiving van verschillende bomen.

Talrijk zijn de mythische verhalen, legenden en symbolen, waarin de appelboom - maar vooral ook de appel - een rol speelt.

De appel die Paris in zijn onbezonnenheid geeft aan Afrodite, de Griekse godin der liefde, is oorzaak van de bloedige Trojaanse oorlog.

De halfgod Herakles moet als (elfde) heldendaad de gouden appels ontfutselen aan de Hesperiden, die worden bijgestaan door de honderdkoppige draak.

Het verhaal van Wilhelm Tell en de appel op z'n hoofd.

De rijksappel als symbool van de wereldse macht.

Na de slag bij Camlau laat Koning Arthur zijn wonden genezen in het land van Avalon, een paradijselijk eiland dat begroeid zou zijn met appelbomen. Volgens de legende keert hij daar na zijn dood terug, wachtend op de dag des oordeels. Sneeuwwitje krijgt van haar stiefmoeder een vergiftigde appel.

Op vroeg-christelijke voorstellingen hebben of Maria of het Christuskind soms een appel in de hand als symbool van de overwonnen zonde.

Eva gaf Adam een appel of een vrucht van de boom des onderscheids.

In bovenstaande klassieke en veelal bekende verhalen staat de appel vooral symbool voor bewustwording, verjonging, vruchtbaarheid en gezondheid. Bij de indianen staat hij vooral symbool voor eer. Wanneer u voor de aardigheid eens in een woordenboek onder 'appel' zou kijken, kunt u daar vele uitdrukkingen en gezegdes vinden, maar niet zoiets als: zij is haar vaders oogappel.

Ongeveer 4000 jaar geleden is cider - gemaakt van wilde appels - al zeer in zwang bij onze voorouders. Bij opgravingen, onder andere in het meer van Zürich, vond men bij prehistorische paalwoningen ver-

koolde overblijfselen van kleine wilde appels, evenals bewijzen van een gekweekte soort. Volgens Tacitus kenden de Romeinen al 29 verschillende appelsoorten.

Sla eens een modern kookboek open: het zal u verbazen hoeveel gerechten met appel u tegenkomt. Een appel bevat onder andere vitamine C, ijzer, fosfor, appelzuur en vezels. Daardoor heeft de vrucht een positieve invloed op zowel verstopping als diarree, verkoudheid, bloedarmoede, algemene zwakte, zelfbeheersing, bloedingen en zenuwen. Hij werkt tegen pijnlijke zwellingen rondom gewrich-

ten, tegen spierverval en de appel ondersteunt tevens de ontwikkeling tot een zelfstandig denkend mens. Een goed slaapmiddel is appelschillen-thee, zowel van gedroogde als van verse schillen gezet.

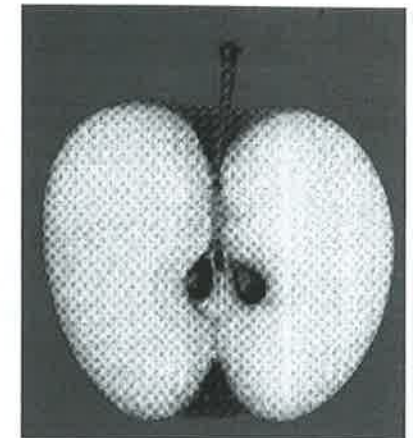
Bij verse schillen geldt de heilzame werking natuurlijk alleen bij gebruik van schillen van biologisch verbouwde appels!

Een bekend Engels gezegde is 'An apple a day keeps the doctor away' (elke dag een appel houdt de dokter buiten de deur).

De schilderachtige maretak in Franse appelboomgaarden is voor de boom niet zo ernstig. Wel dodelijk voor een appelboom is de uitscheiding van de wortels van de zwarte walnoot.

Er valt nog veel meer op cultuurhistorisch gebied te ontdekken, maar mijn advies luidt: zorg altijd voor een appeltje voor de dorst.

Yneke Bettink

Bomen in oeroude tradities

December! Feestmaand! Sinterklaas, Kerstmis en Oudjaar!

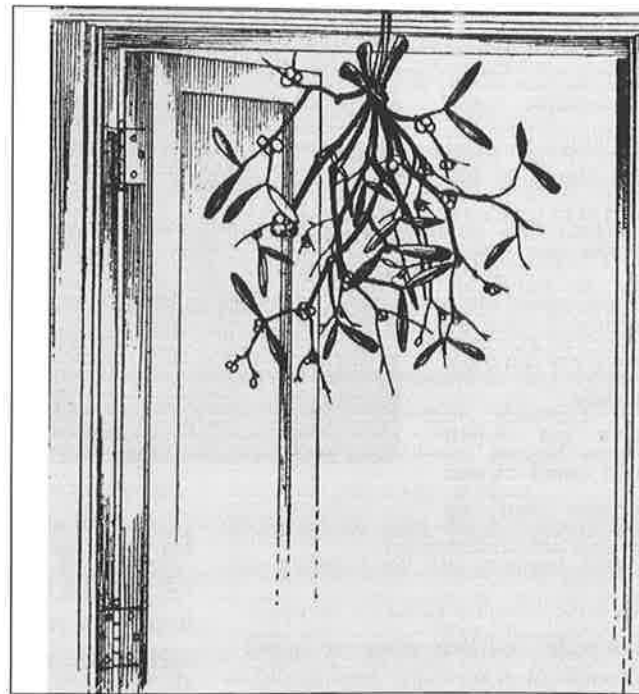
We feesten tot we er dol van worden. Het ene feest wordt iets meer gevierd dan het ander, maar er omheen, dat kunnen we niet. Misschien moeten we dat laatste ook maar niet proberen, want het zijn zulke oeroude tradities dat ze best een waardige viering verdienen. En als het oeroude tradities zijn dan speelt ook vaak de natuur een grote rol.

Sinterklaas is eigenlijk een vermenging van de verering van de heilige Nicolaas, bisschop van Myra, en van Kunne Klaas, een Germaan. Het verhaal van de bisschop van Myra is redelijk bekend. De vele wonderverhalen die na zijn dood in het leven werden geroepen, maakten hem tot beschermheilige van vele groepen: zeelieden, kooplieden, ongehuwde vrouwen en kinderen. In de Middeleeuwen werd hij in Noord-Frankrijk de patroon van de schoolkinderen. Op zijn feestdag 'verscheen' hij om ijverige

leerlingen met geschenken te belonen en luie leerlingen te vermanen. In de Nederlanden waren er overal markten en kermissen op deze kerkelijke hoogtijdag en jongelieden schonken elkaar harten van suikergoed en speculaas. De viering vond met name buitenshuis plaats. Zeker op het platteland wisten ze er wel raad mee. Daar trokken potsierlijk verklede jongelieden met onherkenbaar gemaakte, zwarte gezichten langs de huizen. Ze vroegen naar stoute kinderen, maakten kinderen bang, maar

strooiden ook pepernoten. Dit volksvermaak werd Klaasjagen genoemd.

Bij de oude Germanen was Kunne Klaas in de volksmond de berijder van een spookachtig verschijnend en verdwijnend paard. Zoals elke

heer van betekenis had hij een mantel en een gevolg. Kunne betekent koning en Klaas komt van 'glessum', een Germaanse term die werd gebruikt voor glanzende voorwerpen. Deze Klaas was een *bijlikmaker*, ofwel een huwelijksmaker. Hij bracht jongelieden tot elkaar en schonk hun de levensroede, opdat hun huwelijk vruchtbaar zou zijn. Deze levensroede moest een tak zijn, en wel het liefst een verse, bebladerde tak, bij voorkeur van de Berk.

De berk *Betula*, met haar ranke, witte stam is wel het voorbeeld

van vrouwelijke gratie. In veel landen wordt zij gezien als de zetel van een zegenend, levenskracht-schenkend wezen, Venus, Freya of Maria genaamd. De levenskracht die in haar sap, twijg en bladeren aanwezig is, komt vrij door het breken van de tak, analoog aan het breken van het heilig brood. Deze kracht breng je over door ermee te slaan.

Omdat de verering van Kunne erg diep geworteld was, stelden de verkondigers van het nieuwe geloof hem gelijk aan de Heilige Nicolaas. Alleen de roe van Sinterklaas herinnert ons nog aan Kunne Klaas.

Op midwinter, 21 december, de kortste dag, heeft de zon haar meest 'diepe' punt gehad en stijgt vanaf dan weer. Ook de mensenziel keert zich in die tijd tot haar diepste Zelf (winterrust) en keert zich daarop weer naar buiten, vol nieuwe inzichten en plannen (nieuwjaarvoornemens). Dit keerpunt bracht men in beeld door in de midwinternacht door een gespleten boomstam te kruipen of onder de omgebogen en vastgegroeide takken van een braamstruik door te kruipen. Men ging als het ware door de poort des (mystieken) doods. Een wedergeboorte-rite dus.

Een heel oud heidens gebruik is het vereren van een omgehakte boom. Oorspronkelijk hakte men een dennenboom om en plaatste deze in het midden van het dorp. Rond de 17de eeuw begonnen de rijken in Duitsland met het bin-

nenshuis halen van die boom. Al snel volgde de Engelse adel en vervolgens de gewone burgers. Men hing de boom vol met blinkende voorwerpen om de boze geesten of het onheil af te weren. De verlichting symboliseert dan het zonlicht dat na de midwinternacht weer zal gaan toenemen.

Op kerstdag scharen heel wat mensen zich rond de kerstboom om dan het welbekende lied *O, dennenboom, o, dennenboom* te zingen. De echte botanicus zal dit niet kunnen appreciëren want de toegezongen kerstboom is helemaal geen Den, maar Spar. Hoe kon dit misverstand nu ontstaan? De tekstschrijver van het Duitse *O, Tannenbaum* droeg dit lied op aan de Zilverspar, Die Tanne. De Zilverspar was samen met de Fijnspar, Die Fichte, de kerstboom die men in de Duitstalige landen tegen Kerstmis uit het bos ging halen. De fout zit bij de vertaler. Hij heeft zich laten misleiden door de klankverwantschap van Die Tanne met onze Den. De Den heet echter in het Duits Die Kiefer...

Naast de Berk als roede en de Spar of Den als kerstboom, speelt ook nog de Maretak een belangrijke rol in deze tijd van het jaar. De Maretak groeit in de kronen van bomen. Met zijn zuigwortels neemt de plant voedingsstoffen op uit haar gastheer. De bleke blaadjes zijn steeds in gaffelvorm geplaatst, met in de het midden een witte bes. Deze vorm herinnert aan het oeroude heilsteken: het gaffelkruis, dat de geboorte, het leven, aangeeft. Op oude afbeeldingen van de stal van Bethlehem in kerkramen,

ziet men de herders en Jozef staan met een gaffelvormige staf in de hand. Het was vanouds het teken van het nieuwe jaar en de lente. Hiermee in verband staat het gebruik van de Maretak op het mid-

winterfeest. Staat een meisje onder de Maretak, dan mag men haar kussen. Het nieuwe jaar staat niet voor niets voor nieuwe levensvormen. Omdat de Maretak op de heilige Eik gevonden werd, meende men dat zij eigenlijk het beste van de Eik vertegenwoordigde, de essentie, de bloei, dat zij de levenskracht van de Eik bevatte.

Een andere opvrolijker in deze donkere dagen is natuurlijk de Hulst. Dit is de enige 's winters groenblijvende loofboom in Noordwest-Europa en kan een ouderdom van enkele eeuwen bereiken. Alleen de planten met de vrouwelijke bloemen brengen de ons in deze tijd zo vertrouwde vuurrode bessen. Waarom deze boom in de winter groen blijft, leren we van een verhaal uit de Flora

Diabolica van Teirlinck: "Toen de Lieveheer ook bij ons zijn heerschappij meer en meer uitbreidde, moest de duivel zich terugtrekken in het diepst van het woud en in het duister van de nacht. Dat beviel de duivel niet en hij besloot met de Lieveheer om de heerschappij te strijden. Men kwam overeen, dat de heerschappij afwisselend de een en de ander zou toebehoren. De een zou zich in zijn woning terugtrekken als de heerschappij van de ander begon. Besloten werd dat de Lieveheer zou heersen in de tijd dat het lover op de bomen stond en de duivel als het woud ontbladerd zou zijn. De afgezanten van de Lieveheer en de duivel waren op een eenzame heide bijeengekomen om onafgeluisterd deze afspraak te kunnen maken. Maar het Winterkoninkje, dat onder een verwelkt loofblad verborgen zat, had alles gehoord en verried het aan de Vlaamse Gaai. Deze schreeuwde het bericht luid in het woud rond, zodat alle bomen het hoorden. Toen nu de herfst kwam, bleven Spar, Hulst en Jeneverbes groen, alsook de Maretak, het Buksboompje en de Klimop. De andere bomen hielden hun verdroogde bladeren vast, totdat de maand mei nieuw lover bracht, opdat de duivel niet kon zeggen: "Het woud is kaal en mijn heerschappij begint." Toen zag de duivel dat zijn heerschappij ten einde was en hij moest zich in het diepst van de aarde terugtrekken."

Al deze evergreens doen in deze donkere dagen hun plicht en vrolijken ons op.

Geniet ervan en laat dan het nieuwe jaar maar komen...

Lily de Boer

1 + 1 = 3

Ik was van plan dit Kattebelletje te schrijven over mijn afspraak met een IVN-ster om ons samen 'op de vogels te storten' met theorielessen en praktijkwandelingen. Bij toeval zag ik opeens een verband met de situatie van de afdeling op dit moment. De inhoud van dit verhaaltje zal dus ietsje anders zijn dan u van mij gewend bent.

Dat idee kwam spontaan op toen we met elkaar aan de praat raakten. Je kunt in je eentje nog wel een boek raadplegen en je bij wijze van spreken de verschillen tussen kool- en pimpelmees eigen maken. Maar dan wordt het moeilijk. Je gaat er niet zo makkelijk in je eentje op uit. O ja, wel wandelen, maar echt studeren ... je best doen om die beestjes ook in de kijker te krijgen, zoeken wie wie is, de geluidjes uit elkaar houden. Dat is leuker om met z'n tweeën te doen. Leerzamer ook. En daar komt nog wat bij. Iets dat je je niet zo snel realiseert: samen ben je meer dan twee. Dat zit zo. Wij hadden het onderwerp *mezen* bestudeerd en gingen naar Thijsses's Hof om ze te spotten. Wandelend door dit relatief kleine gebiedje kom je van alles tegen. Ja, ook mezen, - jammergenoeg niet alle soorten - maar ook dingen die je verwonderen, die je nieuwsgierig maken. Zo vonden wij op het grasveld langs de vijver hoopjes gele. We hadden net het paddestoelenhoekje bezocht bij de

houtstapels en meenden even met een zwammetje te maken te hebben. Nee, wacht even, hoe heet dat ook alweer, dat is toch sterrenschot? Ja, dat wisten we na goed kijken allebei zeker. Maar wat is sterrenschot? Zij dacht dat het te maken had met het zwellen van kikkereitjes aan de lucht. Ik dacht dat het een braaksel betrof van een reiger. Bij thuiskomst ging zij het uitzoeken en mailde mij direct terug.¹ We bleken allebei een deel te weten. Zo had ik op me genomen om bij thuiskomst uit te zoeken of we daar een vossenspoor hadden gezien. De plek is op zich niet vreemd en je weet dat er geen honden mogen komen (maar ja, als het hek open staat ...), maar er was twijfel. En waarom? Omdat je weet dat er een truukje is om sporen van hond en vos uit elkaar te houden, alleen weet je dat truukje niet meer. Nu gelukkig weer wel.²

Maar wat is nu dat 'samen ben je meer dan twee' ofwel $1+1=3$? Als je de kennis en kunde die je beiden hebt bij elkaar voegt, weet je allebei meer dan je wist, maar het blijft $1+1=2$. Dat extra zit hem in het feit dat je elkaar enthousiast maakt, dat je dingen gaat uitzoeken, dat je zegt: 'o, leuk! laten we dan volgende keer'. Je wordt als het ware een beetje boven jezelf uit getilt, je eigen stramien wordt doorbro-

ken.

En wat heeft dat dan met de afdeling te maken?

Op dit moment zijn er dertig nieuwe gidsen in de afdeling bijgekomen. Met de huidige actieve leden moet er een samenwerking op gang worden gebracht die méér is dan het samenvoegen van twee groepen. Want dat extra hebben we nodig om als afdeling nieuwe dingen te kunnen ontwikkelen. Die nieuwe impulsen komen niet alleen van de nieuwe gidsen. Die borrelen ook bij jezelf naar boven als je er voor open staat. Net zo als dat kan gebeuren als je er samen op uit trekt in de natuur.

Jonne Misset

¹ Sterrenschot is het kenmerkende spoor dat overblijft als een predator een vrouwelijke kikker of pad heeft gegeten. Door contact met de spijsverteringssappen zwel len de gelatineuze delen van de eierstok en of eitjes van de prooi op. Deze massa wordt door de gulzige rover, b.v. bunzing of reiger, weer uitgebraakt. Het kan ook dat de eieren al bij het eten worden uitgespuugd en dan ontstaat het kenmerkende patroon doordat ze het vocht uit de atmosfeer opnemen. Vooral bij regen en mist kunnen de geleihoopjes nog flink 'groeien'.

² De kussentjes van een vossenpoot staan recht onder elkaar, die van een hondenpoot zijn van boven breder. Ik probeer het nu als volgt te onthouden: de hondenpoot heeft een V-vorm en dat spoor is dus niet van een Vos.

IVN als uitzendbureau?

Onze afdeling heeft op dit moment een aantal vacatures binnen de werkgroepen. Soms gaat het om specifieke functies, in andere gevallen kunnen de werkgroepen nieuwe medewerkers gebruiken.

Bent u afgelopen jaar lid geworden van de afdeling of bent u nog niet actief in een van onze werkgroepen, dan krijgt u nu de kans daar wat aan te doen. Elke werkgroep houdt bij de start van het nieuwe jaar een kennismakingsvergadering voor nieuwe werkgroepleden. Op deze pagina vindt u een aankondiging van elke werkgroep met zo mogelijk een programma voor die bijeenkomst.

Op onze website www.ivnzk.nl vindt u ons vacature-overzicht.

Begin het nieuwe jaar goed! Neem een baantje bij het IVN!

De werkgroep Lezingen houdt op woensdag 16 februari 2005, aanvang 19.30 uur, in NMC Ter Kleef, Kleverlaan 9 te Haarlem een openbare werkgroepbijeenkomst met het thema

Met het IVN in de wolken

Gast spreker is weer-amateur Marc Putto, die enkele interessante feiten zal vertellen over weer en klimaat in de duinen. Na de pauze gaan we wolkenlucht-dia's van de werkgroep op naam brengen. Marc zal ons verschillende wolkenluchten tonen en vertellen hoe ze ontstaan en wat je eruit kunt aflezen. De avond geeft daarmee een goede indruk van het werk van de werkgroep: organiseren van lezingen en het sorteren en op naam brengen van dia's. Wil je meer weten over deze werkgroep? Neem dan contact op met Jan-Willem van Velzen, telefoon 023-5317756.

Zin om te gidsen?

Excursies houden voor volwassenen, voor gezinnen, of juist voor kinderen. In een bepaald gebied of het-maakt-niet-uit-waar, over een speciaal onderwerp of over alles wat je tegenkomt.

De werkgroep Excursies en de Kinderwerkgroep houden op donderdag 27 januari 2005 om 20.00 uur een kennismakingsbijeenkomst in Ter Kleef.

Kom eens langs om te praten.

Roelof Boddaert zoekt

een opvolger (m/v)

die in de excursiecommissie zijn taak wil overnemen

- opstellen jaarprogramma
- toeleveren activiteitenprogramma aan Toortsredactie

Inwerken spreekt vanzelf. Belangstelling? Bel 023-5717773.

De werkgroep **Groene Winkel**

houdt een vergadering voor werkgroepleden en voor mensen die graag mee willen werken in de werkgroep.

Men komt bij elkaar op 1 maart 2005 om 20.00 uur ten huize van Paul de Vocht, Van Oosten de Bruijnsstraat 207 te Haarlem.

Schrijven?

De Toortsredactie wil graag met een voltallig redactieteam het nieuwe jaar in. Op 14 januari 2005 houden we een vergadering waarin we het jaarprogramma bespreken. Zin om te komen? Bel dan even met Jonne Misset, tel. 023-5274950.

Nieuw broedseizoen

De Oeverzwaluwwerkgroep gaat het broedeiland in de Toolenburgerplas gereed maken voor het nieuwe broedseizoen. Dat gebeurt op zaterdagmiddag 26 februari 2005. Een leuke kennismaking met deze werkgroep!

Zin om mee te doen? Bel Mieke Ooms, tel. 023-5651606.

Kennismaking Cursuswerkgroep

Kletskoppen staan klaar, en een kop koffie ... voor iedereen die belangstelling heeft om deel te nemen aan de nieuwe Cursuswerkgroep van onze afdeling, op 19 januari 2005 om 20.00 uur in Ter Kleef, Kleverlaan 9 in Haarlem. Ideeën voor nieuwe activiteiten zijn welkom.

Huib Koel en Jan-Willem van Velzen, Cursuswerkgroep

Kennismaking Publiciteitswerkgroep

Ter Kleef? Ja, dat kennen we nu wel! Kom dus 20 januari 2005 om 20.00 uur naar café Studio op de Grote Markt! Praten we samen onder het genot van een kop echte cappuccino verder hoe we jouw plannen voor een nieuwe IVN-folder, een nieuwe IVN-poster of jouw IVN-column in de krant van Wakker Nederland - kortom een compleet IVN-publiciteitsoffensief - gezamenlijk vorm gaan geven! Je wil graag op de radio? De publiciteitswerkgroep geeft je de mogelijkheden!

Marc van Schie en Huib Koel, Publiciteitswerkgroep

Boekje Buurtgenoten ten doop gehouden

Op vrijdag 10 september vond er in het Dorpshuis in Spaarndam een bijzondere bijeenkomst plaats. Onder grote belangstelling werd het boekje Buurtgenoten van Yvonne Beerthuizen ten doop gehouden.

Het boekje is als jubileumuitgave door onze afdeling in eigen beheer uitgegeven, in samenwerking met Dees Verdurmen, de echtgenoot van Yvonne.

Onder de genodigden voor deze bijeenkomst waren aanwezig - naast Yvonne's echtgenoot - de ouders en broer van Yvonne, familie en vrienden, en collega's van Yvonne's werk en van de organisaties waar zij als vrijwilligster werk-

zaam was. Vanuit het IVN waren twee bestuursleden aanwezig, de Toortsredactie plus de illustrator van het boekje, Evert van het Schip.

Na twee korte toespraken kon het publiek kennismaken met Yvonne's leuke schrijfstijl, via het verhaal over de regenworm dat door Jonne Misset werd voorgelezen. Daarna overhandigde zij het eerste exemplaar aan Dees Verdurmen. Daarmee werd symbolisch het startsein gegeven tot de verkoop van de boekjes via de Groene Winkel. Alle aanwezigen kregen na afloop een boekje uitgereikt door Yvonne's echtgenoot.

Dat is lachen ...

Door het Linnaeushof Bos loopt een asfaltpad. Daar gaan in de zomer vele voeten en vooral voetjes over heen, want het pad voert naar het Linnaeushof, de speeltuin. Langs dit pad ligt een vijver, met riet langs de kanten, waterlelies en kroos op het water en misschien wel kikkers en visjes in het water. Voor de vijver staat een hekje en elke dag staan daar grote en kleine kinderen te turen. Dat zie ik altijd, omdat ik daar elke dag mijn hond uitlaat.

Aan het woord is ons lid Loes van den Berg die bij de vijver een merkwaardig gesprek opving ...

De kinderstemmen hoor je al van verre: "Zwemmen er vissen in?" "Hoe diep is het nou?" De kinderen staan voorovergebogen, met een arm uitgestrekt over het hekje of een uitgestrekt been er onderdoor.

Als antwoord op de kindervragen hoor je vaak: "Laat dat! Je wordt vies!"

of "Ga daar weg, anders val je erin!" De begeleiders zien de kinderen al in de vijver drijven.

Maar soms hoor je wat anders.

"Ik zie en vis!" roept een jon-

getje van, naar ik schat, net vier jaar.

Een meisje van ongeveer tien jaar - ik denk zijn zusje - zegt kalm:

"Dat is geen vis, dat is een worm." "O, worm", zegt het jongetje. Stilte.

Alle kinderen kijken nu dezelfde kant op.

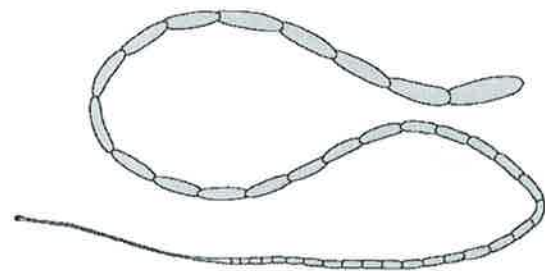
"O, óó, ik zie een gróte worm. Een héle lange!" Hetzelfde stemmetje. Het meisje kijkt en zegt bedaard: "Dat is geen worm." Stilte. "Lintworm." Ik schiet in de lach, maar de kinderen kunnen dat niet

zien of horen.

Het jongetje herhaalt: "Lintworm ... lintworm ... lintworm", alsof hij het goed wil onthouden. De andere kinderen bij de vijver worden ook nieuwsgierig en verdringen elkaar om het goed te kunnen zien. Elk nieuwkomertje krijgt meteen te horen: "Een lintworm! Daar!" en er wordt gewezen naar de plek waar de lintworm zwemt.

Wat zou Linnaeus hiervan gezegd hebben, dacht ik. Zou hij ook moeten lachen?

Loes van den Berg

Gezocht

voor video-presentaties van de Cursuswerkgroep een goedwerkende versterker met twee geluidsboxen.

Info: Huib Koel, tel. 023-5245846.

Kinderhoek

Met een pad op pad op pad

Als je deze titel leest, dan zou je eerst denken: er staat een keer *op pad* te veel. Maar als je dit paddenverhaal goed leest, dan ontdek je zelf dat die titel nog zo gek niet is als hij er in eerste instantie uitziet.

Hoe ziet zo'n pad er nu uit? Het is een diertje dat veel weg heeft van een kikker, maar er zijn verschillen. De pad heeft een wrattige huid, is van boven grijsbruin met donkere vlekjes en de buik is geelgrijs van kleur. Verder kan een pad minder goed springen dan een kikker, hij loopt en schuifelt meer, met af en toe rustpauzes om te genieten van de mooie omgeving. Een mannetjespad is ongeveer zeven centimeter groot en een vrouwtje elf centimeter. Het is dus de omgekeerde wereld, maar je zult zien dat die omgekeerde wereld ook zijn nut heeft.

De gewone padden, zo zullen we ze verder maar noemen, slapen de winter door tot half maart, in holletjes onder de grond, onder boomstronken en stenen en dat soort schuilplaatsen in het bos. Als het ongeveer half maart is geworden, ontwaken ze en krijgen dan een soort drang om op reis te gaan. En niet zo maar ergens heen, nee, elk jaar weer opnieuw langs dezelfde weg. In ons geval gaat de reis van het Koningshof, de Duinlustweg overstekend naar de vijvers en de grachtjes in Elswout.

Wat is nu het eigenlijke doel van deze paddenreis? Kortgezegd gaat het er bij de padden om ervoor te zorgen dat er weer jonge padjes op de wereld komen. Op deze reis leert een paddenmanneltje een aardig paddenvrouwtje kennen en de belangstelling voor elkaar gaat zóver, dat het mannetje op de rug

van het vrouwtje springt en haar stevig onder haar oksels vastpakt. En nu is het aardige van deze bruiloftsreis, dat het vrouwtje haar echtgenoot gratis vervoert naar Elswout. Gratis? Nee hoor, dat is er niet bij. Het mannetje moet er ook iets voor doen. Zodra het stel bij het water is aangekomen, duiken ze er onmiddellijk in en blijven samen dagenlang rondzwemen. Maar na een week tot veertien dagen komt er verandering in

Onder anderen door de zonnewarmte worden de eitjes uitgebroed, waaruit na ongeveer twaalf dagen larfjes komen, die verder uitgroeien tot complete padjes. De diertjes trekken dan weg van het water en volgen instinctief de route van de ouders naar hun winterverblijf in Koningshof.

Maar er dreigt voor de padden een groot gevaar. Vooral 's nachts, omdat ze dan op reis gaan en

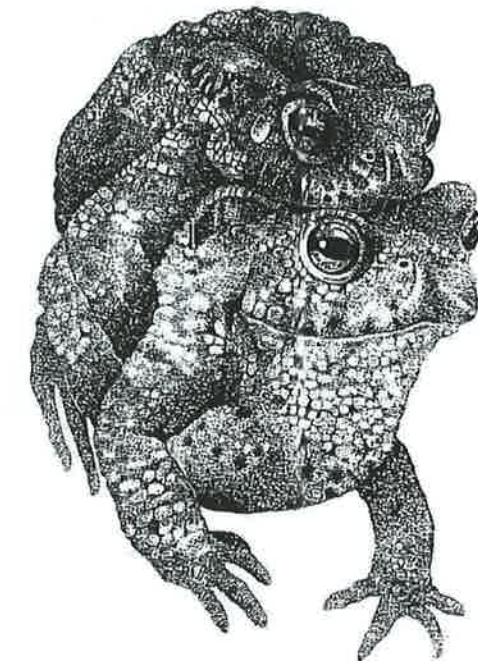
daarbij de Duinlustweg moeten oversteken. Door het autoverkeer zouden zodoende veel padden sneuvelen. Door padvriendelijke mensenhanden is er echter een hulpdienst georganiseerd. De padden worden op hun wandeling langs een gaasafzetting geloodst en komen op bepaalde plekken terecht in emmers. Deze emmers moeten wel elke morgen aan de overkant van de Duinlustweg worden gebracht en geleegd worden op een plek in Elswout.

De padden vragen: "HELP ONS EN WEES EEN KLAAR-

OVER VOOR ONS!"

De hulpactie is op zondag 13 maart 2005. Als je mee wilt doen met dit mooie werk voor de natuur, dan kun je je opgeven bij Ans Boogers, telefoon 023-5312902. Kijk voor verdere gegevens in het activiteitenprogramma op het achterblad van deze Toorts. Veel succes.

Theo Litjens

hun gedrag. Het vrouwtje klemt zich vast aan een stengel van een waterplant en perst een kralensnoer van eitjes naar buiten. Die worden door het mannetje bevrucht en zo gaat dat door totdat er soms een eisnoer van wel twee meter lengte ontstaat. Na zo'n vijf tot tien uur laten de paddenouders elkaar los en gaan dan ieder hun eigen weg.

Afscheid

Van 3 dames ...

Afscheid nemen is nooit makkelijk. Maar al helemaal niet van leden uit je eigen werkgroep. Marga Kuyper, Anita Tijman en Anneke Wegman hebben zich ieder op hun eigen wijze meer dan een decennium lang ingezet voor de cursuswerkgroep van onze afdeling. Nu hebben ze besloten het stokje over te geven.

Marga Kuyper kwam de cursuswerkgroep binnen vanuit de gidsencursus 1990-1992. Ze was niet alleen heel actief, maar ook zeer veelzijdig. Diverse onderwerpen heeft ze dan ook behandeld tijdens drie gidsencursussen en vele groencursussen die volgden. Daarnaast heeft zij zich jarenlang ingezet voor de bedreigde Hekslootpolder, als bestuurslid van de Vereniging Behoud de Hekslootpolder. Haar enorme betrokkenheid bij natuur, milieu én educatie binnen het IVN blijkt wel uit haar antwoord op de vraag: wat ga je hierna doen? Als actief lid met zoveel ervaring vindt ze dat ze meer moet doen dan het rondbrengen van ons lijfblad. Dus wie weet, zie je Marga nog eens terug op een van de vele excursies.

Anita Tijman kwam ook de werkgroep binnen vanuit dezelfde gidsencursus. Zij bleek al gauw veel belangstelling te hebben voor het cursuswerk: in 1993 volgde ze de IVN Docentenopleiding. Ze werd ook actief in de BCN, de begeleidingscommissie voor de Natuurgidsencursus. Al deze ervaring kon ze goed inzetten binnen de cursuswerkgroep. Ze had veel oog voor werkvormen,

maar zeker ook voor het individu, ze was altijd zeer betrokken bij cursisten én haar mededocenten. Ze wist precies de juiste snaren te raken om ervoor te zorgen dat mensen zich prettig voelden. Zo bleef steeds de juiste balans gehandhaafd.

Anneke Wegman kennen de mees-

vele jaren bestuurslid.

Marga, Anita en Anneke: alle drie heel veel dank voor wat jullie allemaal voor de cursuswerkgroep hebben betekend: dat is met geen pen te beschrijven en daarom hebben we het maar getypt. Het ga jullie goed!

Jan-Willem van Velzen

Vlnr: Wil Stumpe, Roelof Boddaert, Anneke Wegman, Leo van der Brugge, Anita Tijman

te actieve IVN-ers ongetwijfeld. Ze is ongeveer de helft van de tijd dat onze afdeling bestaat, coördinator geweest van de cursuswerkgroep. Dat is op zich al een hele prestatie! Maar bovendien: Anneke weet bruggen te bouwen. Zij heeft het talent mensen bij elkaar te brengen die niet direct op één lijn zitten. Anneke weet altijd een voorstel op tafel te krijgen waar iedereen zich in kan vinden. Ook heeft ze van een stel gemotiveerde, enthousiaste, maar zéér verschillende leden één hechte groep gemaakt. Naast deze 'baan' was ze

... en 3 heren ...

Eveneens drie heren stoppen met de werkzaamheden die zij jarenlang binnen de afdeling hebben gedaan: Roelof Boddaert, Leo van der Brugge en Wil Stumpe.

Roelof Boddaert komt ook voort uit de gidsencursus '90-'92 (dat was een goed oogstjaar! red.) Hij liep tijdens die cursus stage bij de werkgroep Excursies en is er nooit meer weggegaan. Binnen de werkgroep zit Roelof in de commissie

die het jaarprogramma uitwerkt en hij is de man achter het uiterst verzorgde activiteitenprogramma achterop De Toorts. (Soms moet hij een kwartiertje extra 'knutselen' om de hoeveelheid tekst toch op twee pagina's te krijgen.) Naast dit 'binnenwerk' gidst hij zeker tien keer per jaar groepen mensen door de natuur. En dáár stopt hij gelukkig niet mee! Zijn motto: Probeer zelf te genieten van de natuur en draag dat gevoel over op de deelnemers.

Wil Stumpe werd negen jaar geleden 'gestrikt' voor het coördinatorschap van de Kinderwerkgroep. Hij zag daarnaast kans om verschillende groencursussen bij het IVN te volgen en ook de gidsencursus van 1998-2000. Hij is de enige gepensioneerde kindergids (waardoor hij vaak de aangevraagde excursies voor schoolklassen doet) en krijgt een groep kinderen stil door ze in de natuur te wijzen op het bestaan van 35 kleuren groen. Gelukkig blijft hij wel kindergids, maar het regelwerk staat hij na negen jaar graag af.

Leo van der Brugge ten slotte zal bij velen bekend zijn als paddestoelenexpert. Maar wist u ook dat hij een vakkundig 'knutselaar' is? Van vogelhuisjes tot paddestoelentableaus van keramiek! Leo heeft altijd 'tijdelijk' de kar van de werkgroep Excursies getrokken, tot twee keer toe zelfs. Daaruit spreekt zijn grote betrokkenheid bij het IVN. Daarnaast houdt hij ook de bezoekersaantallen bij en coördineert de Paddestoelenevenementen. Nu wil hij zich echter graag meer richten op onderzoek.

Roelof, Wil en Leo, ik ben blij dat jullie je grote kennis en ervaring willen overdragen op anderen.

Jonne Misset

Afdeling

leidt zelf dertig natuurgidsen op

Een

fantastisch resultaat!

Op 11 studeer-
Natuurgidsen
afdeling.

december jongstleden
den dertig
af bij onze

LAATSTE NIEUWS!

Die zaterdagochtend zouden de eindgesprekken om 10 uur starten. Door een gedurende drie uur strak gehanteerd schema konden de laatste gesprekken om 1 uur worden afgerond. Inmiddels had het bestuur voor een lopend buffet gezorgd. Helaas was er weinig tijd om rustig te lunchen: de zaal moest al weer in orde gebracht worden voor de ontvangst van familie en vrienden. Zij kwamen voor het officiële gedeelte.

De cursisten hadden als laatste opdracht meegekregen de zaal aan te kleden met zelfgemaakte materialen. Er was een kleine tentoonstelling over 'kleine beestjes', zoals de duizendpoot, de kruisspin en de stippelmot. Duidelijk zichtbaar was het creatieve talent van een aantal cursisten. Na een drietal toespraken - van de afdelingsvoorzitter, van Jan Willemsen van de Begeleidingscommissie (vanuit IVN Nederland) en van Anneke Wegman als (cursus) teamcaptain, kon dan eindelijk de kroon gezet worden op anderhalf jaar hard werken:

DE TOORTS DECEMBER 2004

alle cursisten ontvingen onder applaus hun diploma uit handen van het cursusteam.

Dit team mocht nog even blijven staan en kreeg uit handen van het bestuur een fles wijn en een bosje bloemen aangeboden als dank voor hun enorme inzet.

Het is een unicum voor de afdeling dat de dertig cursisten waarmee gestart is, ook allemaal de eindstreep hebben gehaald. Het enthousiasme van de docenten heeft daar zeker aan bijgedragen.

Na afloop van het officiële gedeelte was er nog gelegenheid om wat na te praten.

De cursisten hebben als dank het docententeam 's avonds nog een - zelf bereide, biologische - feestmaal-tijd aangeboden.

DE TOORTS DECEMBER 2004

Gelukkig Nieuwjaar!

Op dinsdag 11 januari 2005 houden wij onze traditionele Nieuwjaarsbijeenkomst in NMC Ter Kleef aan de Kleverlaan 9 in Haarlem-Noord, aanvang 20.00 u.

Dit keer wordt het programma verzorgd door de werkgroep Excursies. U wordt weer van harte uitgenodigd voor deze gezellige bijeenkomst.

het bestuur

De Cursuswerkgroep presenteert:

permanente educatie

interessante voortgaande NME voor actieve afdelingsleden

Nu de natuurgidsencursus voorbij is, breekt de tijd van nascholingen weer aan. Zowel de net afgestudeerde natuurgidsen als de gidsen die al wat langer meelopen, zijn van harte welkom op de gezellige en leerzame nascholingsbijeenkomsten. Zoals gebruikelijk zijn deze bijeenkomsten gratis, maar je moet je wel tevoren aanmelden. Hieronder presenteren we het voorjaarsprogramma, het najaarsprogramma volgt later.

MOSSENAVOND

Woensdag 9 maart

20.00 uur, NMC Ter Kleef

Mossen zijn in elke tuin en op tal van andere plaatsen te vinden. Ze zijn belangrijk voor de vochtshouding van een gebied en uitstekend te gebruiken als indicator voor veranderingen in het leefmilieu. En bij excursies kunnen mossen, als miniatuurplantjes bij uitstek, een stukje verwondering wekken voor de natuur om ons heen.

PLANTENEXCURSIES

Zaterdag 12 maart

13.00 uur, NPZK ingang Koevlak

Zaterdag 26 maart

13.00 uur, Thijsse's Hof

Zaterdag 9 april

13.00 uur, Middenduyn Duinlustweg

Zaterdag 23 april

13.00 uur, AWD, ingang Oase

Zaterdag 7 mei

13.00 uur, Spaarnwoude, molen De Veer

VOGELEXCURSIES

Zaterdag 12 maart

8.30 uur, NPZK ingang Koevlak

Zaterdag 26 maart

8.00 uur, Thijsse's Hof

Zaterdag 9 april

7.30 uur Middenduyn Duinlustweg

Zaterdag 23 april

7.00 uur, AWD, ingang Oase

Zaterdag 7 mei

6.30 uur, Spaarnwoude, parkeerplaats Jachthaven Penningsveer

De planten- en vogelexcursies zijn twee aparte series, wie wil kan ze beide volgen. Alle excursies worden begeleid door ervaren planten- of vogelgidsen. Alleen bij onweer of ijzel gaan de excursies niet door. Voor de plantenexcursies adviseren we een goede loop (10x) en een flora mee te nemen. Voor de vogelexcursies is het raadzaam een verrekijker en vogelboek mee te nemen.

Aanmelden is noodzakelijk. Deelname is gratis voor IVN-leden. Het meelopen van losse excursies is alleen mogelijk als er nog plaatsen vrij zijn.

Aanmelding en informatie: cursus@ivnzk.nl of Huib Koel, coördinatie vogelscholing (023-5245846) of Jan-Willem van Velzen, coördinatie plantenscholing (023-5317756).

Een nieuwe loot

De Natuurwerkgroep IVN Zuid-Kennemerland is een nieuwe loot aan onze 25-jarige stam. Hun motto is: Lekker knotten en zagen in Zuid-Kennemerland!

Leef je uit in de natuur! Natuurlijkhebbers die het leuk vinden om hun handen uit de mouwen te steken voor de natuur, kunnen hun hart ophalen. Wij organiseren vier keer per jaar werkdagen in de natuur, in de herfst en de winter. Het programma is nog niet helemaal rond maar vanaf 2005 wordt het werkschema in het activiteitenoverzicht meegenomen.

In ieder geval gaan we op Leyduin in het binnenbos esdoorns afzagen. Deze groeien zo snel dat ze de oorspronkelijke begroeiing verdringen. En in de Oeverlanden van de Liede gaan we in een rietland wilgenstruwelen en -bosjes uitsteken en uitzagen. Dit is nodig om de rietlanden beter regelmatig te kunnen maaien. Deze beide dagen organiseren wij samen met Landschap Noord-Holland. Verder gaan we langs het jaagpad van het Spaarne in Schalkwijk wilgen knotten. De knotwilgen hier zijn waardevolle stukjes natuur (broed- en rustplekken voor vogels, insecten en muizen) en een verrijking voor het landschap.

Iedereen die een bijdrage willen leveren aan het natuurbehoud is van harte welkom! Leef tijd maakt niet uit! Wie geïnteresseerd is, belt gewoon even naar Marc van Schie, telefoon 023-5351239.

De werkdagen zijn altijd op zaterdag van 9.30 uur tot 15.30 uur. Zelf werkkleding, laarzen en koffie meenemen. Wij nemen gereedschap, werkhandschoenen en een lekkere vlaai bij de koffie mee!

IVN Zuid-Kennemerland na 25 jaar nog springlevend

Aan het einde van een jaar mag je terugkijken en moet je vooruit kijken. Gebruikelijk doen wij dat op de Nieuwjaarsbijeenkomst. Vanwege het speciale jubileumjaar kijk ik nu vast even terug.

Precies op de dag af – 23 oktober 2004 – hield de afdeling een jubileumreceptie. Het werd een gezellige, informele bijeenkomst met een mix van leden, oud-leden en 'groene collega's'.

Er was een PowerPoint presentatie en een mini-tentoonstelling met oude foto's en oud archiefmateriaal. Het 'officiële' gedeelte – dat bij ons gelukkig altijd wat informeel gaat – bestond uit een tweetal toespraken, van mij en van Ruud Maarschall van het IVN-consulentschap Noord-Holland, die namens het IVN Nederland aanwezig was.

Daarnaast was er de huldiging van drie leden van het eerste uur, te weten Loes v/d Berg, Claar de Jong en Theo Litjens. Ik mocht hen een oorkonde en een zilveren

speld overhandigen vanwege hun 25-jarig lidmaatschap.

Ik kijk graag even met u terug op 25 jaar IVN-werk:

- * we begonnen met 12 leden en sluiten de 25 jaar af met 365 leden en donateurs
- * we begonnen met zo'n 30 excursies en 2 evenementen en organiseren nu ruim 55 excursies en 4 evenementen per jaar, afgezien van de aangevraagde excursies
- * we begonnen met excursies in de natuur dichtbij huis en zwermen nu uit over alle

grote en kleine natuurgebieden in de regio

- * we begonnen met het bijbrengen van algemene natuurkennis en hebben dit verbreed tot natuur netwerken en onderlinge relaties
- * we hebben nu aparte kinderexcursies, excursies-opmaat, speciale excursies over vogels, waterbeestjes, eetbare kruiden
- * we begonnen met een bestuur dat alle activiteiten organiseerde en hebben nu

tien werkgroepen die al het uitvoerend werk voor hun rekening nemen

- * we begonnen in 1981 met de eerste gidsencursus en hebben in die periode zeker 200 natuurgidsen zelf opgeleid
- * op dit moment heeft de afdeling 36 gidsen, waarvan er 27 actief zijn en zijn er 30 gidsen die onlangs hun diploma hebben behaald

Maar ik wil ook met u vooruit kijken.

Onze grootste kwaliteit ligt bij de publieksexcursies. Mensen met andere ogen naar de natuur laten kijken, daar ligt onze kracht. Daar kunnen we nog wel 25 jaar mee vooruit. Onze werkgroepen gaan zich de komende periode hergroeperen om onze nieuwe gidsen een kans te geven daadwerkelijk aan de slag te gaan. Ik ben ervan overtuigd dat we met die nieuwgevormde werkgroepen onze afdeling de komende jaren op de groene kaart houden.

Jonne Misset

Aankondiging Ledenvergadering

Toegegeven, we zijn er vroeg bij. In 2005 staat er weer een Algemene Ledenvergadering gepland op **Maandagavond 18 april**. Zet deze datum vast in uw agenda! U ontvangt in maart een uitnodiging voor deze avond.

De natuur is het perpetuum mobile, ze staat nergens en nimmer stil; ze weeft leven in de dood, dood in het leven, zo mooi door elkaar, dat het een lust is om te zien voor wie er oog voor heeft.
Friedrich Rücken

De boodschappen zijn in huis, de voorspelde regen is niet langsegekommen en zonnig, fris weer roept me naar buiten.

Dit keer fiets ik naar Leyduin. Bij de Leidsevaart het spoor over en het hobbelige pad langs. Bij het slootje staat een mooie bepaddestoelde stomp: afstappen dus. Het zijn elfenbankjes op de stomp van een es. Mijn ezelsbruggetje bij de knoppen werkt nog altijd: es, zwart. Tussen het bruine blad op de bodem komt het versgroene blad van het fluitkruid op en het groen van vogelmuur en dovenetel.

Langs het slootje staan elzen met de oude, verhoude proppen en nieuwe, hangende katjes. De stam heeft kleine, horizontale huidmondjes, lichter van kleur dan de schors en goed opvallend. Naar dit soort details wordt

je aandacht getrokken als er geen blad meer is om de aandacht af te leiden.

En dan zit natuurlijk net mijn fototoestel in de tas. Ik loop even terug naar het weiland waar nog andere ganzen zijn. Ik wil ze wat beter bekijken, maar de stappen die

*zoevende vleugels
ganzengegake in de lucht
daarna even niets
M'*

ik naar ze toe maak, maken zij weer van mij af. Ze zijn te ver weg om een foto te maken of ze goed te bekijken. Wat ik wel zie, is dat hun flank beige en de rug donkerbruin is.

Teruglopend haakt mijn jas vast in een braamstruik, die onderaan kaal is en bovenaan nog veel groen blad heeft. Ik maak mijn mouw los. Wat een stekels, of zijn het

doornen? Ik trek er een af en net als bij een roos gaat dat makkelijk en scheurt er niets kapot. Stekels dus. Op de grond liggen oude esdoornbladeren die vol

z w a r t e vlekken zitten, alsof er een inktpot gelekt heeft. Dat is geloof ik een soort schimmel die verder geen kwaad kan.

Terug naar mijn fiets die tegen een jonge boom staat. Welke soort? Vrij gladde stam, verticale huidmondjes, rode knoppen om en om: een linde. Te jong nog voor een rok of broek. Dat zal over een aantal jaren weer een prachtig pad worden.

Oh, daar: een winterkoninkje met dat koddige, rechtopstaande staartje. Hij/zij scharrelt rond de voet van de eik en maakt prr-geluiden. Wat een beweeglijk diertje. Ik kijk wat hoger en zie daar aan een eik wat rozenbottels. Dat kan toch niet ... even van dichtbij kijken. Niet makkelijk met die stekende bramentakken, maar het lukt. Het zijn gallen, ronde, oranjebruine. Ik ben dol op gallen, en bij een eik zit je dan bijna altijd goed.

Het pad slingert verder. Ik loop de heuvel op naar een soort kasteelorentje. Tja, wat was het eigenlijk? Mieke (Wilmink) heeft het vast beschreven, maar ik weet het niet meer. Maar dat maakt niet uit om iets mooi te vinden.

Er zijn hier wat bomen gesneuveld; gebroken en half blijven hangen en bijna weggeteerd. Enkele bomen staan met hoog opgetrokken tenen. Net zoals ik met mijn tenen de temperatuur van het badwater uitprobeer. Aan de ene kant is een beukendal waar pas nog sneeuw lag. Nu ligt er een kamerbreed tapijt van bruin blad. Dat wat saaie stuk geeft wel een gevoel van rust. Je ogen hoeven niet onrustig rond te kijken, er is hier veel van hetzelfde. Als het niet zo fris was, zou ik even op het bankje een beetje zitten mijmeren.

Langs het pad staat een enkele verdwaalde eik of spar. Ik kijk in de winter zo graag omhoog, naar al die taksilhouetten. Omdat ik dat niet kan natekenen, maak ik er elke winter weer foto's van en het vervelt me nooit.

Lachende kinderstemmen verplaatsen de aandacht naar mijn oren. Wat heb ik allemaal gehoord: ganzen gakkten, koolmezen kwetteren, een winterkoninkje purren, kinderen schreeuwen en lachen, de trein en de bel van de overgang, overvliegende ganzen en nu nog enkele

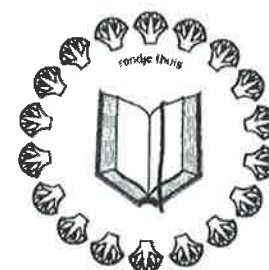
*Nu al zijn blaren
zijn afgevallen, staat daar
de boom in de zon*

Seibi 1748-1816

schreeuwende eksters. Geen vogelgezing, maar daar is het misschien ook te laat en te koud voor.

Ik heb weer genoeg gezien en gehoord, zoek mijn fiets op en ga dezelfde weg weer terug. Met rode wangen, koude handen en een warm hart.

Vogels, daar ben ik niet zo goed in. Het hebben van een vriend die

vogelaar is, komt dan goed uit. Omdat ik geen foto heb kunnen maken, moet hij op mijn summiere beschrijving afgaan. Maar volgens hem waren het nijlganzen. Een koppel heeft daar een jaar in een holle boom gebroed. En dat was bijna op de plek waar ik stond toen ze overvlogen.

De esdoornbladeren die ik heb gezien zijn van de Gewone Esdoorn. Over de vlekken op het blad weet ik inmiddels ook meer. Het is het gevolg van de inktvlekkenziekte, veroorzaakt door een schimmel (Thythisma acerinum). De geïnfecteerde delen worden eerst glanzend zwart, zwellen op en gaan later rim-

pelen. Gedurende de zomer worden steeds meer plekken door de schimmel aangetast. In de herfst is soms meer dan de helft van het blad ermee bedekt. Als het in het voorjaar regent, kunnen zich uit de 'inktvlekken' vruchtlichamen ontwikkelen. Op plaatsen waar veel luchtverontreiniging is door zwaveldioxide, kiemen de sporen van de schimmel niet. Dus als je ze in je woonomgeving vindt, is dat een goed teken.

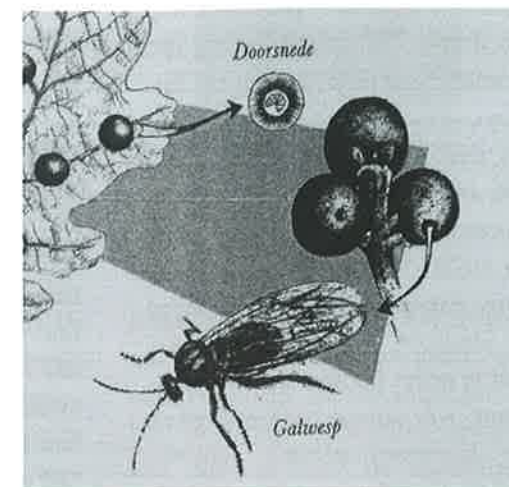
De Gewone Esdoorn is vermoedelijk in de late Middeleeuwen vanuit Zuid- en Midden Europa ingevoerd. Geen enkele plaatsnaam verwijst naar deze boom. Dat de esdoorn niet alleen in Europa voorkomt weten we door de Canadese vlag, waar het esdoorn- of ahornblad het vignet is.

Vandaag blijkbaar wat 'gewone' bomen gezien, want de stronk met de paddestoelen was ook van de Gewone Es. Kees Duinker zegt over de es: "Er is geen andere boom met knoppen die zo diepzwart zijn. Net als de takken en twijgen zien ze er ernstig en stug uit. Het zal je opvallen dat de eindknop veel groter is dan die aan de zijanten van de twijgen." De es is in verschillende landen in oeroude verhalen al eeuwen verbonden met de mens. Men kent aan de eeuwenoude bomen magische krachten

toe. In Ierland ge-loofde men dat een klein takje, afgesneden op Goede Vrijdag, de bezitter zou vrijwaren van de verdrin-

kingsdood. Toen de Ieren massaal naar Amerika vertrokken, gingen ze allemaal naar de magische bo-

men om een takje te halen. Helaas betekende dat het einde voor die bomen.

Nee, dan kun je als boom beter een galwesp op bezoek krijgen. De gallen die ik aan de eik had gezien, waren veroorzaakt door eikengalwespen. Dat gaat zo: in juni leggen galwespen kleine eitjes in de eikenbladeren. Op die plaatsen groeit een soort woekering uit tot een galappel. Binnenin het bolletje eet een larve van het 'vruchtvlies' en ontwikkelt zich tot pop en insect. Dit insect legt in de herfst eitjes, maar nu in de knoppen van de twijgen. In mei komen uit die gallen zowel mannetjes- als vrouwtjesgalwespen en de kringloop kan opnieuw beginnen.

Marisca van der Eem

De galwespen (Cynipidae) zijn een grillige familie: ze veroorzaken de grootste en meest wonderlijke gallen. Hun levenscyclus duurt een jaar of langer. Vaak komt generatiewisseling voor en worden gallen gevormd op verschillende waardplanten. De diverse generaties kunnen zo weinig op elkaar lijken en de gevormde gallen kunnen zo verschillend zijn gebouwd, dat men dikwijls heeft gedacht dat er van verschillende insectensoorten sprake was. Uit een nauwkeurige bestudering van de levensloop werd het verband duidelijk.
(uit 'Plantegallen' Thieme's Praktische Biologie)

Duindoornroosje wil verleid worden

We zijn er nog niet, maar de eindopdracht is al wel volbracht. Met z'n dertigen organiseerden we een geweldige paddestoelendag op Elswout, al zeg ik het zelf. Het weer zat mee en er kwamen ook mensen, meer dan 2000! Alles liep gesmeerd. Van de coördinatie en de pr tot en met de expositie, dialoog, excursies voor volwassenen en kinderen, kramen met boeken, zelf te enten boomstammen, informatie over eetbare paddestoelen en de kindervermaaktafel. Iedereen had in afzonderlijke teams gewerkt en daardoor was het ook voor mij op de dag zelf een verrassing te zien wat iedereen gemaakt en gedaan had. Wel had ik het zo druk dat ik nauwelijks tijd had om rond te lopen en de kabouteren en elfen in het bos te bewonderen of de kersvers gezaagde expositie. En de bijna onherkenbare heksen hadden nauwkeurige bestudering nodig voor determinatie.

Het was wel een bevalling zo'n dag organiseren, want er komt toch altijd veel meer bij kijken dan je van tevoren dacht. Het zit 'em in allerlei kleine dingen. Je moet met meerdere mensen dingen afstemmen. Dat betekent dat je die moet kunnen bereiken. Dat wat je gehoord hebt, wil je vervolgens bespreken voordat je een beslissing neemt. Nee, dat gaat allemaal niet vanzelf. Als de docenten dan hebben bedacht dat we allemaal paddestoelenexperts moeten worden, dan is er behalve de organisatie ook nog extra werk aan de winkel. Zo hebben we ingewikkelde vragen over paddestoelen beantwoord en in kleine groepjes een subonderwerp uitgediept. Voor mij was dat de ontwikkeling van paddestoelen: voortplanting, groei en bouw. Ga

er maar aanstaan het verschil tussen de voortplanting van zakjes- en steeltjeszwammen! Wel eenvoudig houden hè.

Paddestoelen zijn het enige onderwerp in deze cursus dat we twee keer hebben behandeld. Die zijn er op deze manier dus aardig ingestampt. Terwijl we na de zomer de flora en fauna eigenlijk al achter ons hadden gelaten om het laatste kwartaal dat wat hen bindt nader te bestuderen: ecologie en landschap. Dit blok is totaal anders. Als ontdekkingsreizigers liepen we dwars door de AWD op coördinaten. Op

zoek naar de schat. Niks geen paden! Overleven. Hoe kun je zien uit welke richting de wind waait? Op het strand, aan de vorm van de duinen, aan de vorm van de bomen? Leren over het weer, de geologie, hydrologie en bodemkunde om dan straks de laatste eindjes aan elkaar te kunnen knopen: flora en fauna landschappelijk bekeken. Mens en landschap. Dat alles staat in een prachtige speciaal voor ons samengestelde reader. Daardoor kunnen we minder zitten en meer doen. Veel ontzettend leuke excursies dwars door Zuid-Kennemerland - lopend of op de fiets - om de verschillende landschappen en landschapselementen zoveel mogelijk te bekijken en te ervaren. Een excursie naar de tentoonstelling Oerpara-

de in Naturalis in Leiden (tentoonstellingsdidactiek) begint dan ook niet in Leiden, maar al in de trein. Hoog vanuit de dubbeldekker vliegen we ons onder andere af waarom de trekvaartgravers ter hoogte van Vogelenzang een opvallende knik hebben gemaakt in de Leidsevaart.

Leuk of niet, het einde van de natuurgidsencursus nadert met rasse schreden. Dat betekent dat ik eigenlijk alle flora en fauna en alle verkregen informatie zou moeten herhalen voor het slotexamen. Maar tot mijn grote frustratie lukt dat niet echt. 16 Maanden is gewoon te kort. Vooral ook omdat de vereniging ons gidsen in spe ontdekt heeft, als je dat zo kunt zeggen. Vele mailtjes met verzoeken en uitnodigingen komen er inmiddels binnen. Ik voel me vooral gids in opleiding en verbonden met mijn medecursisten en onze docenten, wij, de groep. De rest van de vereniging staat nog flink ver van me af. Zo langzaam aan komt die nu meer in beeld. Net als de perikelen die bij een vereniging horen. Zoals de werkgroep die altijd iets op een bepaalde manier heeft gedaan en daar coûte que coûte aan vast wil houden. Of leden die hele hoge verwachtingen hebben. Die denken dat doordat ik de gidsencursus doe automatisch nu in alle gaten wil springen. Maar daar wil ik natuurlijk wel toe verleid worden, want ik ken de vereniging niet, weet niet hoe dingen werken en wat functies inhouden. Ik pak dingen niet vanzelf op. Daar moet wel wat voor gedaan worden! Tot nu toe kende ik niet anders dan het enthousiasme van de docenten. Voor de natuur en voor de overdracht van kennis. Dat inspireert. Dat gevoel wil ik vasthouden. Niet alleen tot het examen, maar ook daarna.

Duindoornroosje
Jaqueline van Klaveren

MAG IK? een persoonlijk dilemma

"Tineke, hoe kan dit nou? Je bent natuurgids van het IVN en je gaat met het vliegtuig op vakantie buiten Europa". Deze vraag werd mij enige tijd geleden gesteld door een actief IVN-er.

Hoezo

Nu ik als natuurgids (net geworden) de mensen de natuur laat zien, voelen, ruiken en beleven, met als doel dat zij de natuur ook weer zien, er respect voor krijgen, en misschien er *zuiniger mee omgaan*... impliceert dit dan dat ik:

Geen reizen meer mag maken?

Geen auto meer mag rijden?

Geen kleren meer mag kopen?

Is dit een consequentie van het gids zijn?

Natuurlijk weet ik dat er voor de luttel tienduizend kilometer die ik jaarlijks in de auto afleg, ongeveer 1,5 hectare bos of groen nodig is om de CO₂ uitstoot te neutraliseren. Natuurlijk onderken ik de waarde van de natuur: zonder insecten bijvoorbeeld geen leven, want hoe zouden de bloemen anders bevrucht worden?

Ben ik als natuurgids tevens milieuactivist? Respect voor de natuur hebben en dit overdragen op anderen in mijn functie als natuurgids, maakt mij nog niet tot milieuactivist, denk ik. Ofwel, als iemand Greenpeace of het WWF ondersteunt, moet deze persoon dan ook maar meteen in een rubberbootje voor een walvisvaarder springen, om te voorkomen dat de walvis gevangen wordt? Het is ook mogelijk om op te komen voor het milieu en de misstanden hierin, door ter ondersteuning van acties, bijvoorbeeld via e-mail je protest te laten horen. De lokale overheden krijgen op deze wijze een

bombardement van e-mails. Vreedzaam en effectief! (Het blijkt dat circa 30 tot 50% van de acties invloed hebben op de besluitvorming).

Kan ik mij verantwoorden dat ik een goede gids ben, als ik geniet van de mogelijkheden die mijn huidige welvaart mij bieden? Ik vind van wel, want door mijn functie als gids kan ik de mensen laten zien dat het mogelijk is om te genieten van het goede leven, met behoud van de natuur. Ik kan de mensen wijzen op het belang van een klein gebiedje als de Hekslootpolder, voor de vogels die hier hun broedgebied hebben of het gebruiken als foerageergebied als ze op trektocht zijn en bijna nergens anders terecht kunnen. Als het belang hiervan bij het grote publiek doordringt, kan ik op deze wijze (met hulp van zusterorganisaties) zorgen voor draagvlak. Zodat er dan in dat ene gebiedje geen bebouwing of wegeaanleg plaatsvindt. Dat is ook gebeurd in de Hekslootpolder: de brug is immers op een andere plek terechtgekomen.

Nogmaals, moet ik alle genoegens afwijzen die mij heden aangeboden worden? Ik ga zo bewust mogelijk met deze welvaart om, door niet verspillend te zijn met energie en eten. Ik vind het heerlijk om mooie reizen te maken om de natuur elders te bewonderen en andere culturen te zien. Ik ga niet mee met elke trend in wonen of kleding, of met alle nieuwigheden die er zijn op het gebied van elektronica: ik koop alleen zaken waar ik lang plezier van heb. Ik kies bewust voor biologisch eten als dit voorhanden is in de supermarkt. Mijn huis is inmiddels goed geïso-

leerd, wat goed is voor het milieu en lagere stookkosten geeft. Ik kies voor een superzuinige koelkast als ik mijn oude moet vervangen. En ik heb de middelen (=geld) om van al deze zaken te genieten; ik geniet er heel bewust van en dat genieten draagt bij aan mijn welzijn.

Mag ik? Ja, ik vind dat ik:

Wel mag reizen, maar niet ieder jaar met het vliegtuig ver weg.

Wel mag autorijden, maar er zo bewust mogelijk mee omgaan: niet zomaar leuke ritjes.

Wel nieuwe kleren mag kopen, mits ik de oude in de recycling doe.

Tineke Allaert

IVN Zomerweek

al 22 jaar gezelligheid

én natuurbeleving

Cultuurhistorie, landschapsbeheer, wandelen en fietsen in de natuur, creativiteit en een actief programma staan centraal tijdens de IVN-Zomerweek in 2005. De Zomerweek strijkt dan neer op het boeiende waddeneiland Schiermonnikoog. Strand, zee en duin staan in de week van 6 t/m 13 augustus centraal.

Voor meer informatie kunt u onze website bezoeken:

www.ivnzomerweek.nl

of contact opnemen met Ria Zijlstra, tel. 0297-566613, e-mail info@ivnzomerweek.nl

Zuid-Kennemerland

De vaas: decorum in tuin en park deel 2

Beeckestein

Op Beeckestein bij Velsen staan tegenwoordig ter weerszijden van de hoofdas bij de ingang van het huis (dat nu als museum dienst doet) twee zandstenen tuinvazen. Zij werden waarschijnlijk gemaakt in opdracht van linnenwever Willem Kops in 1710 - 1720. Beide vazen vormen een stel, want de voorstelling op de ene vaas wordt op de ander vervolgd.

Op de eerste vaas staat de eigenaar van de weverij gekleed in een Japanse rok met een hoge pruik op het hoofd. Hij geeft aanwijzingen aan zijn personeel dat bezig is met het produceren van linnen uit vlasstrengen. Op de tweede vaas wordt het vervolg van de linnenproductie met garens en weefgetouw verder uitgebeeld. Beide vazen zijn identiek van vorm. De voet is versierd met vier acanthusbladeren, een geliefd blad in de beeldhouwkunst. De vazen komen van het buiten Wildhoef bij Bloemendaal en zijn in 1936 gekocht door Baron Van Tuyll van Serooskerken, die ze uiteindelijk op zijn buitenplaats Waterland in Velsen-Zuid plaatste. Na de oorlog waren ze een tijd spoorloos en in 1981 werden de vazen geveild bij een veilinghuis in Amsterdam. De gemeente Velsen heeft ze gekocht en gerestaureerd en op het naburige Beeckestijn geplaatst.

Huis te Manpad

De tuinvaas hier dateert van rond

1700 en is in de jaren zestig van de vorige eeuw tijdens werkzaamheden weer opgegraven op de plek waar hij stond: in het voormalige kabinet in het noordwestelijke bos-

zandstenen tuinvaas Beeckestein

ket. De vaas stond verborgen in een open ruimte, omgeven door groen. Pas na het doorkruisen van ingewikkelde padenpatronen, die eveneens waren afgebakend door hoge scheerhagen, kwam de wandelaar in een groen kabinet. Als verrassing ontdekte hij dan bijvoorbeeld zo'n mooie tuinvaas. Nu staat de vaas - omsloten door een lindenrond - op de plaats van

de verdwenen vijver met geschulpte rand, uit het tuinontwerp van Speelman.

De vaas lijkt veel op de tuinvazen van Daniël Marot, de Franse Hugenoot, die werkte aan het Franse hof in de 17de eeuw. Na zijn vlucht naar Nederland kreeg hij veel opdrachten van koning-stadhouder Willem III en van de kring welgestelden die tot zijn netwerk behoorden. Zo werkte Marot niet alleen op paleis Het Loo en op Slot Zeist, maar ook op Meer en Berg te Heemstede.

De vaas is prachtig, beweeglijk van vorm en voorstelling, met sierlijk gevormde oren in de vorm van hoofden, eindigend in voluten.

De voorstelling kan als volgt omschreven worden. Aan de ene zijde zien we Bacchus, de god van de wijn, en Ceres, de godin van al wat de aarde aan vruchten voortbrengt, waaronder diverse graansoorten. Langs de versierde rand zijn attributen van deze godheden gestileerd weergegeven: druivenranken en korenschoven. Men kan Bacchus en Ceres zien als vertegenwoordigers van het land, terwijl de andere kant van de vaas facetten van de zee verbeeldt. Hier zien we Aurora en Zephyrus in innige omstrengeling. Aurora (in de Romeinse en Eos in de Griekse mythologie) is de

tuinvaas Huis te Manpad

godin van de dageraad. Wanneer het einde van de nacht nadert, stijgt zij in een wagen met snelle paarden op uit de rivier de Oceanus. Wonderlijk genoeg is Zephyrus haar zoon (de personificatie van de Westenwind). We zien ook Neptunus, de Romeinse God van de zee (de Griekse Poseidon) met zijn drietand afgebeeld. Verder de God Pan met zijn panfluit (de god van de geitenhoeders: een ruigbehaarde man met puntige oren, bokkenpoten en horens) die achter de zeenimfen aanzit. Hij is zeer muzikaal en uitvinder van de hier ook afgebeelde panfluit. Verder zien we nog Amor, met een boog en met de liefdespijlen en aan deze zijde is de rand versierd met gestileerde ankers en koralen.

Misschien is het wel interessant om een nog heel bekende, andere vaas te bespreken, namelijk de marmeren vaas op het Loo.

Paleis Het Loo

Schreven wij in het voorgaande dat tuinvazen vaak ten prooi vielen aan verkopeningen, op paleis Het Loo staan nog twee vazen die daar al sinds 1691 staan. Het betreft de marmeren vaas die nu in de centrale ontvangsthall staat.

In 1607 waren er vier van deze vazen opgesteld op het achterterras, maar er zijn er nu nog maar twee over. De twee hebben namen, de *Je-Maintiendrai-Fortitudo*-vaas en de *Scotia-Virtus*-vaas. De eerste gebeeldhouwd door Jan Blommendaal en de tweede door Jan Ebbelaar.

De vazen zijn van een opmerkelijke vorm. De vaas maakt zich los van de klassieke voorbeelden. Zo is er geen rondlopende fries met een verhalende voorstelling, maar zijn de voorstellingen bedoeld om frontaal te worden waargenomen, hetzij vanaf het terras, hetzij vanuit de tuin. De frontale werking wordt benadrukt doordat de voorstellingen worden afgesloten door een segmentvormige bovenkant. De allegorische figuren op de ene vaas stellen aan de ene zijde Virtus (de Deugd) voor en aan de andere zijde is Schotland (Scotia) weergegeven. Op de deksels van de oorspronkelijke vier vazen zijn de Tudor roos, de Franse lelie, de Schotse distel en de Ierse harp afgebeeld. De ene vaas verwijst dus naar de Deugd en naar Schotland, de andere vaas verwijst naar Fortitudo (Sterkte) en naar Nederland. De twee niet meer bestaande vazen verwezen naar Engeland en Ierland en hadden Prudentia (Voorzichtigheid) en Justitia (Rechtvaardigheid) als thema. Samen verzinnebeelden ze het rijk van Stadhouder Koning Willem III en de deugden van deze vorst.

De toepassing van tuinvazen

Vazen komen - nog meer dan beelden - op vele plaatsen tot hun recht en zijn tijdloos. Worden beelden in de Nederlandse tuin nogal als protserig beschouwd, vazen kunnen al gauw ook in kleinere tuinen en parken worden toegepast. Vaak worden ook siervazen op de hekpilaren geplaatst. Dit is het geval bij Het Manpad en bij Beeckestijn.

Het ingangshek is een plaats om

marmeren tuinvaas Paleis Het Loo

een monumentale indruk achter te laten bij de bezoeker.

Let bij uw bezoek aan landgoederen eens op deze prachtige versieringen.

Mieke Wilmink

Marjanne Boesenkool: "Ik leerde het IVN kennen door de supermarkt!"

Marjanne, hoe ben je met het IVN in aanraking gekomen?

Door de supermarkt!

Toen ik aan het struinen was om mijn gezin weer iets lekkers te kunnen voorschotelen, viel mijn oog op een aanplakbiljet over een informatieavond voor de IVN Natuurgidsencursus. Door deze avond werd ik zo enthousiast dat ik me gelijk aanmeldde en sindsdien de cursus met veel plezier heb gevolgd. Eigenlijk is mijn enthousiasme alleen maar toegenomen.

Je gezin? Met wie leef jij samen?

Ik leef samen met mijn man, drie pubers, een Hollandse Schapedoes, twee huiskatten en een zwerfkat. Deze laatste woont in het honden-hok in de tuin.

Je hebt het over iets lekkers voorschotelen. Zeker een van je hobby's?

Jazeker, lekker koken is een van mijn favoriete hobby's, maar gelukkig heb ik er nog veel meer. Zo ben ik dol op lezen, maar dan ook van alles: van kookboeken, reisverlagen en kinderboeken tot echte literatuur. Flink veel struinen in de natuur, dagelijks met de hond wandelen op Caprera of het strand, in het voorjaar samen met mijn partner op zoek naar bijzondere orchideeën, en in het najaar walnoten, veel walnoten rapen en deze verwerken in, je raadt het al ... allerlei lekkere gerechten.

Een andere bezigheid is snuffelen naar art-nouveau en art-deco spullen of lekker naar een film in de Filmschuur. Zo houd ik mezelf lekker bezig.

Dat kan je wel zeggen. Houd je nog tijd over voor je werk?

Ja hoor, ik ben orthopedagoge van

beroep en werk bij Jeugdzorg Kennemerland. Dit doe ik al een tijdje met veel plezier en inzet.

Uit je hobby's blijkt wel dat je gek bent op de natuur. Waar zijn jouw favoriete plekken?

Frankrijk, Frankrijk, en nog eens Frankrijk. Zo gauw ik kan, verlaat ik Nederland en tuffen wij naar dit fantastische land. We moeten wel want de orchideeën en de walnoten wachten op ons ...

In Nederland ben ik dol op Duin en Kruidberg, Caprera en het strand. Ik kom hier ook geregeld om de hond uit te laten, dus pik ik elk seizoen mee.

Je bent nu klaar met de cursus. Wat vond je er eigenlijk van?

Zeer boeiend! Ik kan het me nauwelijks voorstellen dat we anderhalf jaar bezig zijn geweest. De lessen waren zeer gevarieerd en gedegen voorbereid door de docenten. De aangeboden stof smaakt naar meer en prikkelt tot zelfstudie. Wat ik erg leuk vond om te constateren was dat er niemand van de medecursisten is gestopt. Ik heb de indruk dat iedereen enthousiast blijft. De samenwerking is prima, daar is de Paddestoelendag in Elswout een bewijs van.

Wat zijn jouw leukste herinneringen aan de cursus?

Mm, toch wel de actieve leermomenten. Dan doel ik eigenlijk op de excursies: het echt op pad gaan met je notitieboekje in de ene en een verrekijker en loop in de andere hand ... Daarnaast heb ik erg veel lol gehad tijdens de avonden. De momenten dat mijn medecursiste en ik weer eens in een slappe giechelbui vervielen terwijl de rest van de klas serieus zat te luisteren,

waren vaak onbeschrijflijk.

Heb je al enig idee hoe je verbonden wilt blijven aan het IVN?

Jazeker, ik heb stage gelopen bij de Groene Winkel en daar zal ik me bij aansluiten. Daarnaast ben ik van plan om te gaan gidsen, daar ben ik tenslotte nu voor opgeleid.

Dank je wel Marjanne en veel succes!

Liby de Boer

KNNV Libellencursus

Er is altijd veel belangstelling voor libellen. Maar hoe breng je deze insecten op naam? De KNNV-Libellenwerkgroep wil daarom een cursus geven van drie avonden, waarin we extra aandacht geven aan de soorten in onze omgeving. We hopen dat u door deze cursus geïnteresseerd raakt. Misschien wel zó, dat u zelf deze interessante insecten wilt gaan inventariseren.

Wanneer

donderdag 31 maart, dinsdag 12 april en donderdag 28 april met aansluitend een excursie op zaterdag 4 juni in de AWD (start 11.00 uur bij ingang Oase)

Waar

NMC Ter Kleef, Kleverlaan 9 in Haarlem.

Kosten

€ 7.50 voor leden van KNNV en IVN; niet-leden betalen € 15. Overmaken op banknummer 3263.55.014 t.n.v. F. Koning te Heemstede.

Opgave

De inschrijving sluit 15 maart '05. Er is plaats voor maximaal 25 cursisten. U heeft zich pas opgegeven, als het vereiste bedrag is ontvangen!

Informatie

Frans Koning, tel. 023-5289009, e-mail koning.f@wolmail.nl

Activiteitenprogramma Winter / Voorjaar 2005

Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie, afdeling Zuid-Kennemerland.

Algemene informatie: 023 5274950.

Informatie over excursies: zie telefoonnummer bij betreffende excursie.

Diersporen en Vogels, Koningshof

Zondag 6 februari

Wie vindt ze, wie hoort ze, wie kent ze? **Kinderexcursie** en gelijktijdig en afzonderlijk een ouderenexcursie.

Vertrek: 11.00 uur info-paneel bij parkeerplaats Koningshof, Duinlustweg 26, Overveen.

Duur: ± 1,5 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig.

Informatie: Emmy van der Wiel, 023 5246723.

Strandexcursie, Bloemendaal aan Zee

Zondag 27 februari

Vertrek: 12.00 uur, strandopgang aan de kop van de Zeeweg, Bloemendaal aan Zee. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Yneke Bettink, 023 5254995.

Knoppenwandeling, Haarlemmerhout

Zondag 6 maart

Vertrek: 11.00 uur, vanaf Restaurant Dreefzicht. Ook zonder blad laten bomen zich goed herkennen. Duur: 1,5 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Wilma van den Heuvel, 023 5326232.

Paddenexcursie voor kinderen in Koningshof/Elswout

Zondag 13 maart

De padden verlaten in deze tijd Koningshof om aan de overkant van de weg in Elswout hun eieren af te zetten in poelen en plassen. De Duinlustweg is echter een levensgevaarlijk obstakel en daarom zetten vrijwilligers de padden over waarbij je kunt helpen met het overzetten. Intussen vertellen we je alles over het leven van de pad. Er kunnen maar 30 kinderen mee, je moet je dus vooraf opgeven!

Voor de ouders wordt tegelijkertijd een vogelexcursie georganiseerd. Dus verrekijker niet vergeten.

Vertrek: 08.00 uur info-paneel bij parkeerplaats Koningshof, Duinlustweg 26, Overveen. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden en informatie bij Ans Boogers, 023 5312902.

Excursie Eetbare- en Geneeskrachtige Kruiden, Middenduin

Woensdag 23 maart

Vertrek: 16.00 uur, ingang Duinlustweg, Overveen. Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Yneke Bettink, 023 5254995.

Fietsexcursie Spaarnwoude

Zondag 27 maart / 1^e Paasdag

Maak kennis met Grote Klaas, Mooie Nel en Dappere Hansje.

Spaarnwoude anders dan u denkt.

Een afwisselende fietsroute door een stuk van Spaarnwoude dat van historische betekenis is. U ziet monumenten en veel restanten uit ons verleden. De oer-Hollandse strijd tegen het water (het IJ) komt in dit gebied juist heel goed naar voren. We kijken niet alleen naar het verleden, maar ook naar de toekomst. U hoort op welke manier Spaarnwoude wordt onderhouden en toegankelijk wordt gehouden voor iedereen.

Start: 11.00 uur, vanaf de Spaarndammerdijk bij het haventje en het standbeeld van Hansje Brinkers.

Zorg voor goede schoenen en zo mogelijk een verrekijker.

De tocht is niet geschikt voor kinderen.

Aanmelden vooraf bij: Jonne Misset, 023 5274950.

Paaswandeling Thijsses's Hof

Maandag 28 maart / 2de Paasdag

Van 13.00 tot 16.00 uur kan op eigen gelegenheid, of onder leiding van IVN gidsen in de hof worden gewandeld. Daarbij zal speciale aandacht worden gegeven aan de Stinzenplanten.

Om de 10 à 15 minuten zal er een gids met een groepje van maximaal 10 belangstellenden een rondwandeling maken. Tevens bestaat de mogelijkheid een dialezing bij te wonen. De aanvangstijden zullen ter plaatse worden aangegeven.

Ingang Thijsses's Hof: Mollaan (achter het pannenkoekenhuisje), Bloemendaal.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.

Weidevogelexcursie, Hekslootpolder

Zondag 3 april

I.s.m. Vereniging Behoud de Hekslootpolder en Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, infopaneel hoek Spaarndamseweg/Vondelweg, Haarlem. Duur: 2,5 uur. Kijker meenemen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.

Bomen en Vogels op Landgoed Schapenduinen en Caprera

Woensdag 6 april

Avondexcursies op deze buitens. Dit is een excursie op twee aan elkaar grenzende landgoederen met een historische achtergrond. Er zijn prachtige mospaden, monumentale bomen en veel vogels. Deze wandeling is niet geschikt voor jonge kinderen.

Start om 18.30 uur aan de Brederodelaan 145 in Bloemendaal. Verzamelen buiten het hek.

Duur: ± 1 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Wil Stumpe, 023 5374168.

Excursies Landgoed Huys te Manpad

Georganiseerd door Stichting Huys te Manpad, onder andere m.m.v. IVN gidsen.

Gedurende de periode 15 april - 15 oktober:

Iedere zaterdag, aanvang: 10.00 uur.

Iedere dinsdag, aanvang 14.00 uur.

Vertrek bij het toegangshek, Herenweg, Heemstede.

Zangvogels in Wandelbos Groenendaal

Donderdag 7 april

I.s.m. Gemeente Heemstede.

Vertrek: 19.00 uur, info-paneel parkeerplaats bij het restaurant. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Vogelexcursie, Elswout

Zondag 10 april

I.s.m. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, ingang landgoed Elswout, Elswoutlaan, Overveen. Duur: 2,5 uur.

Toegangskaart verplicht. Kijker meenemen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Wandeling in Spaar en Hout

Donderdag 14 april

Een wandeling met informatie over de historie van het gebied, waarbij ook gekeken wordt naar de bomen en de stinzenplanten.

Start om 14.00 uur bij het poortgebouw aan de Kleine Houtweg, aan de oostzijde van de Haarlemmerhout.

Duur 1,5 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Theo Litjens, 023 5280173.

Bodemdiertjes zoeken bij het NME

Zaterdag 16 en zondag 17 april

Op beide dagen is er een voorjaarsevenement bij de stadskweektuin aan de Kleverlaan 9

Er is een stand van het IVN met diverse activiteiten en ook de Groene Winkel zal er staan.

Beide dagen is er om 13.00 uur voor kinderen van 4 tot 10 jaar een excursie om bodemdiertjes te zoeken.

Duur: ± 1 uur. Excursie is alleen voor kinderen, ouders gaan niet mee.

Aanmelden in de stadskweektuin bij de stand van het IVN. Informatie: Wil Stumpe, 023 5374168.

Voorjaar op Leyduin

Dinsdag 19 april

Vertrek: 19.00 uur. Parkeerplaats Leyduin, Manpadslaan, Heemstede. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Nachtegalenexcursie, Amsterdamse Waterleiding Duinen

Zaterdag 23 april

I.s.m. de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 20.00 uur, ingang AWD aan de Zandvoortselaan tussen Zandvoort en Bentveld.

Duur: 2 uur. Toegangskaart verplicht. Kijker meenemen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Nachtegalentocht, Duin en Kruidberg/Kennemerduinen

Zondag 24 april

(N.B. datum is dit jaar vervroegd)

Wandeltocht van de binnenduintrand naar zee en weer terug.

Onderweg wordt gekeken en geluisterd naar vogels van diverse duinlandschappen en de vogeltrek over zee.

De tocht wordt onderbroken voor een lunchpauze in restaurant Parnassia.

Vertrek: 04.30 uur 's nachts. Vertrekpunt: Kennemerduinen, ingang Bergweg.

De tocht duurt tot ongeveer einde middag/begin avond.

Kijker en eventueel extra eten/drinken meenemen. Denk om warme kleding.

Deelname uitsluitend na **aanmelden op onze website** nachtegalentocht@ivnzk.nl

Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.

Parkvogels in het Molenplaspark

Zondag 24 april

Onder leiding van een ervaren gids gaan we op zoek naar wat er aan gevleugelde vrienden in dit park te vinden is. De excursie is vooral geschikt voor eenieder die eens wil weten welke vogels in zijn directe omgeving leven.

Tegelijkertijd is er ook een kinderexcursie, waarbij het ontdekken van vogels voorop staat. Leeftijd 4-10 jaar.

Start: 10.00 uur, bij het restaurant Molenplas in het Molenplaspark. Duur: ± 1,5 uur. Kijker aanbevolen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Anneke Wegman, 023 5339049.

Excursie Eetbare- en Geneeskrachtige Kruiden, Middenduin

Donderdag 5 mei (Hemelvaartsdag)

Vertrek: 07.00 uur, ingang Duinlustweg, Overveen. Duur: 3 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Mona Schön, 023 5264411.

Weidevogelexcursie, Hekslootpolder

Zondag 8 mei

I.s.m. Vereniging Behoud de Hekslootpolder en de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, info-paneel hoek Spaarndamseweg/Vondelweg, Haarlem.

Duur: 2,5 uur. Kijker meenemen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.

Dwars door de duinen

Zondag 8 mei

Deze excursie voert u vanaf de binnenduintrand van Duin en Kruidberg, langs het Vogelmeer, tot de zeereep van Bloemendaal aan Zee. Een 6 kilometer lange wandeltocht onder leiding van een ervaren IVN gids, die u de geleidelijke verandering van dicht bos tot kaal zand laat meemaken.

Vertrek bij station Santpoort-Noord om 11.00 uur en terug met de bus vanaf de kop van de Zeeweg in Bloemendaal aan Zee (ongeveer 14.00 uur). Brood, drinken en eventueel verrekijker meenemen. Aanmelden graag, maar hoeft niet. Informatie: Ronald van Zon, 023 5492719.

Dit programma en uitgebreide informatie over het IVN Zuid-Kennemerland zijn ook terug te vinden op onze website www.ivnzk.nl